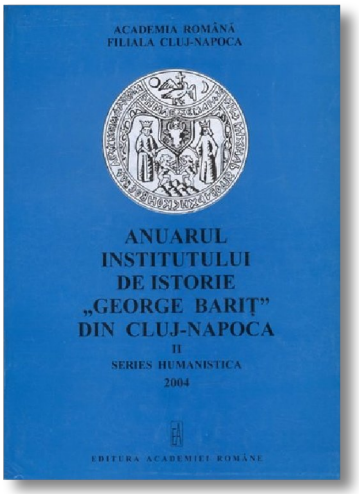

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Evaziunea fiscală ca fenomen monetar negativ

Vasile Marian

How to cite this article:
Marian, Vasile (2004) *Evaziunea fiscală ca fenomen monetar negativ*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 2, pp. 311–330. DOI: 10.5281/zenodo.22965546

© 2004: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

EVAZIUNEA FISCALĂ CA FENOMEN MONETAR NEGATIV

Vasile Marian
Institutul de Istorie „George Barițˮ din Cluj-Napoca

Nevoia de bani a omului a fost şi continuă să fie mare. Cu bani poţi face aproape orice. Numai că ei nu vin de la sine, iar pentru a-i avea omul recurge la tot felul de fapte monetare, care ne influenţează viaţa, unele în bine şi altele în rău. În rândul acestor din urmă fapte se înscrie şi *evaziunea fiscală*, care implică bani mai mulţi pentru cei ce o înfăptuiesc şi bani mai puţini pentru cine o suportă.

1. MOMENTE DE ISTORIE ÎN EVAZIUNEA FISCALĂ

Înainte vreme, oamenii acumulau bani şi-i ascundeau pentru a nu fi găsiţi de huni, tătari, turci şi alţi aşa-zişi *civilizatori*[1]*;* acuma, împreună cu cei ce au mai rămas din năvălitorii de altădată, ne acumulăm şi ascundem banii, printre altele, de *ochiul lacom* al noului nostru stat, pe cale de a deveni la fel de *democrat* ca şi statul pe care l-a înlocuit[2].

Pentru a trage unele învăţăminte din aceste două ferestre ale timpului, suntem sfătuiţi să remarcăm „Trebuie remarcat că în condiţiile statului autoritar de tip «ceauşist», intervenţia acestuia în viaţa socială şi economică era extrem de brutală,

[1] „De altminteri, în acele timpuri în care domneau violenţa şi dezordinea, era nimerit ca oamenii să aibă la îndemână rezerve de bani, ca în cazul că vor fi izgoniţi de pe locurile lor să poată duce cu ei, într-un loc ce ar fi prezentat siguranţă, bunuri de valoare recunoscută. Aceleaşi violenţe care duceau la acumularea de comori, duceau şi la ascunderea acestora. O dovadă a obiceiului de pe atunci de a tezauriza obiecte de preţ şi de a le ascunde, este marea cantitate descoperită de comori şi de tezaure ai căror proprietari nu sunt cunoscuţi. Comorile găsite erau considerate ca o importantă sursă de venit pentru suveran. Astăzi, însă, toate comorile găsite în ţară, abia dacă ar putea reprezenta o parte mai importantă de venit pentru vreun nobil mai avut” (Adam Smith, *Avuţia naţiunilor,* vol. II, Bucureşti, Edit. Academiei R.P. Române, 1965, p. 309).

[2] „[...] Putem discuta la infinit dacă o anumită ţară este o «democraţie» [...] Într-un anumit moment istoric o naţiune poate fi atât o «democraţie» cât şi o «non-democraţie», după cum există o vârstă la care omul este deopotrivă «tânăr» şi «bătrân»” (Nicolae Georgescu-Roegen, *Legea entropiei şi progresul economic*, Bucureşti, Edit. Politică, 1979, p. 112).

An. Inst. de Ist. „G. Barițˮ din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. II, 2004, p. 311–330

principiul planificării fiind predominant. Dezvoltarea societății româneşti fiind planificată, statul se implica puternic în toate domeniile, prin intermediul dirijismului economic şi social, nimic nefiind lăsat «la voia întâmplării», astfel că legile economice obiective erau ținute în chingi. Legile juridice şi în general viața juridică reflectau această realitate. De aceea statul totalitar folosea toate pârghiile pe care le avea la dispoziție, bazându-se pe puterea sa nelimitată, pentru a influența economia, aceasta având o evoluție forțată, în folosul unei infime părți a societății româneşti, reprezentată de ierarhia (nomenclatura) momentului. Legitățile obiective economice şi financiar-fiscale erau folosite de statul totalitar în vederea realizării obiectivelor propuse. Consecința acestei filosofii şi a acestui mod de a acționa a fost aceea a pauperizării majorității membrilor societății româneşti, iar evenimentele care s-au produs în anul 1989 au fost o consecință firească a lor"[3].

Se spune asta de parcă n-am vedea că după atâția ani de hoție tot mai mulți o duc mai prost decât înainte, iar ideea de evaziune fiscală ca „preț plătit perioadei de instaurare şi respectare a democrației"[4] nu-i decât o nouă filosofie a celor care monopolizează puterea politică, economică şi militară în societatea românească. Cât o fi de mare acest *preț*, nu ni se spune; probabil că atât cât s-a putut şi se mai poate fura, *legal* şi *ilegal*, adică la o diferență de un „i".

Până la proba contrară, deosebirea din punct de vedere fiscal dintre un stat şi alt stat este o chestiune de optică. În vreme ce statul comunist îți lua aproape tot şi îți dădea cât vroia, statul capitalist nu-ți dă mare lucru şi-ți ia aproape tot. Potrivit unor calcule, actualul stat ia, prin impozite şi taxe, cca jumătate din PIB-ul țării, iar pe unele bunuri ți le impozitează de mai multe ori. Astfel, dacă în cazul pâinii, de pildă, îți ia numai odată impozit, în cel al casei, bunăoară, îți mai ia odată prețul acesteia până la dărâmarea ei.

În noul stat, s-a ajuns ca mafia evazioniştilor să fie mai puternică decât litera legii. „Atât micile potlogării sancționate cu amenzi contravenționale, cât şi marile «tunuri» care se intersectează cu prevederile Codului penal surprinse de organele de control continuă să dijmuiască visteria țării [...] Justiția se dovedeşte a fi deosebit de clementă – ca să nu mai spunem că uneori dă dreptate chiar făptuitorilor de astfel de acte legale – în pofida documentației bazate pe fapte reale puse la dispoziție de organele de control ale statului. Nu de puține ori şi procesele privind pe cei implicați în acte de evaziune fiscală sunt tergiversate cu anii, cauza acestei situații putând fi, uneori, uşor de intuit: colaborarea directă sau indirectă cu cei care ar trebui condamnați şi presiunile exercitate din sfera politicului"[5].

---

[3] Doina Leonte, Eugen Constantin Iordăchescu, *Facilitățile fiscale şi evaziunea fiscală*, „Finanțe, Credit, Contabilitate", nr. 7–8, 1999, p. 66.

[4] *Ibidem*.

[5] Ilie Ştefan şi Daniel Oanță, *Venituri rezultate din combaterea evaziunii fiscale*, „Adevărul", nr. 3305 din 30 ianuarie 2001, p. 5.

2. CONȚINUT ŞI CAUZE ALE EVAZIUNII FISCALE

Într-o societate aflată în permanentă schimbare, se întâmplă multe, context în care cu cât vom cugeta mai mult la comportamentele manifeste, cu atât mai limpede vom vedea conținutul şi cauzele unuia sau altuia dintre aceste comportamente, ale evaziunii fiscale, în cazul de față.

În plan teoretic, problema evaziunii fiscale se prezintă într-o manieră destul de simplă.

Potrivit literaturii de specialitate, „Cuvântul «evaziune» provine de la latinescul «evasio, -onis» şi din cuvântul de origine franceză «évasion», care desemnează acțiunea de evadare sau sustragere. În limba română, cuvântul «evaziune» este folosit cu precădere în sintagma «evaziune fiscală»[6]. Astfel, prin evaziune fiscală se desemnează, în limbaj uzual, sustragerea de la obligațiile fiscale”[7].

În legislația românească, evaziunea fiscală se consideră a fi „sustragerea prin orice mijloace de la plata impozitelor, taxelor şi a altor sume datorate bugetului de stat, bugetelor locale, bugetului asigurărilor sociale de stat şi fondurilor speciale de către persoanele fizice şi persoanele juridice române sau străine, denumite [...] contribuabili”[8].

Evaziunea fiscală este o realitate deosebit de complexă, iar cel interesat de ea poate întâlni următoarele două concepte derivate, cel de *evaziunea fiscală legală* şi cel de *evaziunea fiscală frauduloasă*.

Un grup de susținătorii ai primului concept, de *evaziune fiscală legală*, având printre ei şi un preşedinte al Secției de Contencios Administrativ a Înaltei Curți de Casație şi Justiție, spune că aceasta ar consta în „sustragerea de la îndeplinirea obligațiilor bugetare [...] prin interpretarea legilor fiscale în favoarea contribuabilului”, ceea ce „nu constituie o infracțiune”[9]. În schimb, „Evaziunea fiscală frauduloasă sau frauda fiscală constă în disimularea obiectului impozabil, în subevaluarea cuantumului materiei impozabile sau folosirea altor căi de sustragere de la plata impozitului datorat”[10].

În opinia mea, orice *evaziune fiscală* este o faptă *ilegală*, astfel că denumirea de *evaziune fiscală legală* o găsesc a fi *improrie*, sugerată, probabil, de perioada în care justiția s-a dovedit a fi deosebit de clementă cu mafia evazioniştilor. În locul

---

[6] **Evaziune fiscală** – „sustragerea de la plata impozitelor şi taxelor din partea unor agenți economici, inclusiv a celor care acționează în economia subterană” (Constantin Enache, în: *Dicționar de economie,* Niță Dobrotă (coord.), Bucureşti, Edit. Economică, 1999, p. 206); „Evaziunea fiscală este definită ca o sustragere de la impunere a materiei impozabile” (Theodor Mrejeru, Florescu Dumitru Andreiu Petre, Dan Safta şi Marieta Safta, *Evaziunea fiscală*, „Tribuna Economică” (ed.), Bucureşti, 2000, p. 6).

[7] Doina Leonte, Eugen Constantin Iordăchescu, *op. cit*., p. 67.

[8] *Lege* (nr. 87 din 18 octombrie 1994) *pentru combaterea evaziunii fiscale*, republicată în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 545 din 29 iulie 2003.

[9] Theodor Mrejeru ş.a., *op. cit*., p. 8.

[10] *Ibidem*, p. 6.

ei, însă, propun denumirea de *evaziune fiscală contravenţională*, care permite, împreună cu noţiunea de *evaziune fiscală frauduloasă* sau *infracţională*, să înlăture o parte din „ceaţa" ce învăluie „războiul" dintre stat şi contribuabilii la bugetul acestuia.

Într-o accepţiune sau alta a sa, *evaziunea fiscală* are la bază anumite cauze, dintre care voi aminti şi eu câteva, fără pretenţia unui inventar al lor.

O primă cauză a evaziunii fiscale o consider a fi multitudinea şi calitatea dispoziţiilor fiscale[11]. Ca *număr*, Consiliul Naţional al Întreprinderilor Mici şi Mijlocii indica, la un moment dat, 225 de taxe şi impozite[12], pe care „E greu să le mai ţii minte, dar să le mai şi plăteşti".

Un număr aşa mare de impozite şi taxe demonstrează, pe de o parte, lăcomia statului actual şi neputinţa lui de a-şi face rost de bani în alt mod şi, pe de altă parte, greşeala acestui stat de a impune veniturile într-o măsură prea mare la locul utilizării acestora, de la care nu-i decât un pas până la a institui, ca americanii, nişte *impozite şi taxe trăznite*[13].

Din perspectiva adevărului că orice *acţie* naşte o *reacţie,* evaziunea fiscală este, într-o măsură mai mică sau mai mare, o opţiune a contribuabilului faţă de *agresiunea fiscală* a statului, oricare ar fi acesta, agresiune pe care o descoperim în nivelul impunerii, în modul de impunere şi în comportamentul acelora care te impun, te încasează şi decid utilizarea banului public.

Referitor la modul de impunere, întâlnim *două concepţii* diametral opuse (de impunere a veniturilor prin cote procentuale progresive şi printr-o cotă de impunere unică) şi *o practică* a celei dintâi în foarte multe ţări din lume, inclusiv la noi.

Numai că, o asemenea practică conduce fie la înlocuirea muncii cu nemunca, fie la creşterea evaziunii fiscale. Cu toate acestea, guvernanţii noştri se mândresc cu trecutul lor, clamând: „nu este echitabil ca bogaţii să plătească un impozit pe salariu la fel ca cei săraci", dându-i ca exemplu şi pe alţii: pe americani, pe englezi, pe francezi etc.

Optând, împreună cu alţi economişti[14], pentru o cotă unică de impozit, nu sunt împotriva redistribuirii de venituri în societate în favoarea celor săraci, ci împotriva folosirii acestei redistribuiri ca *pretext* pentru impunerea fiscală

---

[11] „Multitudinea impozitelor şi reglementărilor, complexitatea dispoziţiilor fiscale din lumea contemporană constituie, în sine, putinţă şi îndemn de ocolire sau prelevări de elemente faptice care să ducă, în final, la diminuarea obligaţiilor de plată" (Radu Buziernescu, *Evaziunea fiscală în România*, Craiova, Edit. Universitaria, 2001, p. 6).

[12] *225 de obligaţii fiscale stabilite prin acte normative în vigoare la 1 ianuarie 2003*, „Adevărul economic", nr. 4 (562) din 29 ian.–4 febr.2003, p. 18.

[13] La americani, asemenea impozite şi taxe sunt considerate a fi: 1) taxa pe deţinerea de droguri; 2) taxa pe „prestaţiile sexuale"; 3) impozit pe cerşit; 4) taxa pe produse trăznite şi artificii; 5) taxa pe cărţile de joc; 6) impozit pe afine; 7) taxa pentru intrarea în localurile cu jocuri de noroc; 8) impozit pe hainele de blană; 9) impozit pe sucurile la dozator; 10) taxa pe distracţie. (Vezi Raluca Bărbureanu, *Zece impozite trăznite*, „Adevărul", nr. 4392 din 16 august 2004, p. 5).

[14] A se vedea, de pildă, Milton Friedman, *Capitalism şi libertate*, Bucureşti, Edit. Enciclopedică, 1995, p. 344; Vasile Zaharia şi Gustav Klein, *Consideraţii privind perfecţionarea fiscalităţii şi redistribuirea veniturilor*, „Studii şi cercetări din domeniul ştiinţelor socio-umane", vol. 12, Cluj-Napoca, Edit. Argonaut, 2004, p. 342–349.

progresivă, care omoară munca, acumularea şi, în final, creşterea economică. Marea eroare, neputinţă sau ce-o fi a factorului politic, de ieri şi de azi, de la noi şi de aiurea unde sunt mulţi săraci este că fac *paradă* din ceea ce iau de la cei ce au în loc să dea, din ce adună în mod echitabil de la toţi, celor ce nu au. Cred că lumea orânduită de el ar arăta mult mai prosperă şi mai bună dacă circului politic de până acuma i s-ar asocia aşezăminte de prânzuri, de încălzire ş.a.m.d. pe măsura sărăciei celor invitaţi la ele, colo la *Casa Albă*, la *Palatul Buckingam, Mogoşoaia* ori *Victoria* şi în atâtea alte părţi, dacă sunt mulţi.

Fiscalitatea este un proces în care acţiunea se desfăşoară în mai multe etape, ca într-un *spectacol*. *Spectacolul fiscal* începe a sfârşi în culise, lângă banul colectat, departe de ochiul contribuabilului[15], adică în secret[16], în ciuda legii accesului la informaţiile publice[17]. Apoi, el (spectacolul) continuă cu diverse plăţi din banii publici, precum cea pentru un loc în parlament[18], pentru un post într-o misiune diplomatică[19] sau pentru turismul unora prin lume[20].

Faţă de asemenea fapte, cititorul interesat îşi poate aştepta alesul, după trezire, într-o nouă campanie electorală sau îşi poate completa documentarea necesară lui ca bun om politic. Oricum, „atunci când cetăţenii nu sunt conştienţi de costurile bunurilor publice pe care le doresc, se creează «iluzia fiscalităţii», [...] impresia [...] că ei plătesc o serie de taxe şi impozite şi, în realitate, administraţia (guvernul) nu le asigură siguranţa vieţii, protecţia copiilor la şcoală etc."[21]

Puterea exemplului e mare, iar asta şi la oamenii maturi, nu numai la copii, atât la *bine* cât mai ales la *rău* – căci nu cere calităţi deosebite. În cazul *evaziunii fiscale*, un asemenea exemplu îl considerăm a fi *simulacrul* declaraţiilor de avere şi

---

[15] R.C., *Nu ies la socoteală 23.000 miliarde de lei*, „România liberă", nr. 4213 din 29 ianuarie 2004, p. 1.

[16] Fostul ambasador al Statelor Unite la Bucureşti, Michael Guest, „a arătat cu degetul lipsa de transparenţă în domeniul distribuţiei de medicamente şi a subliniat necesitatea revizuirii sistemului de rambursare pentru asiguraţi, unde – spunea el – există conflicte de interese" (*Corupţia din România ar putea opri toate finanţările americane*, „Adevărul", nr. 4222 din 29 ianuarie 2004, p. 1).

[17] Mircea Marin, *Cheltuirea banilor publici, cel mai mare secret din România*, „Adevărul", nr. 4222 din 29 ianuarie 2004, p. 2.

[18] *Parlamentarii care ne-au mâncat banii degeaba*, „Capital", nr. 1, 1 ianuarie 2004, p. 10–11.

[19] Dintr-o investigaţie a controlului efectuat în anul 2003 de Curtea de Conturi la 17 misiuni diplomatice din străinătate şi din discuţii cu oameni din diplomaţia română aflăm, nu fără reacţii din partea celor vizaţi, că „În timp ce ţara noastră se află, de mai bine de 13 ani, într-o profundă criză de imagine la nivel extern, posturile călduţe din misiunile diplomatice sunt ocupate de «specialişti» în irosirea banului public. Angajarea de «valeţi» locali, plătiţi cu normă întreagă, decontări masive fără justificare, chiolhanuri sub formă de acţiuni de protocol etc. sunt practici uzuale ale diplomaţiei româneşti" (Gabriel Burlacu şi Eugen Ciufu, *Imaginea României «subminată» din interior*, „Jurnalul naţional", nr. 3305 din 26 martie 2004, p. 6).

[20] La *Adunarea Generală a Federaţiei Autorităţilor Locale* (11 februarie 2004), preşedintele I. Iliescu spunea că „în toată literatura noastră există pagini de domnişori care petreceau în huzur şi distracţii pe banii ţării la Paris şi Viena", iar „Faliţi din ăştia avem şi astăzi printre noi".

[21] Constantin Popescu, *Creşterea care sărăceşte*, Bucureşti, Edit. „Tribuna Economică", 2003, p. 290 şi 304.

de interese ale *aleşilor* poporului *şi funcţionarilor publici*[22]. După o tărăgănare nepermis de îndelungată a unor reglementări pertinente în domeniu, cel curios poate constata obscuritatea multor declaraţii şi mari neconcordanţe între conţinutul uneia sau alteia dintre declaraţiile publicate şi realitatea pe care o astfel de declaraţie ar trebui s-o reflecte. Din declaraţiile date lipsesc valori patrimoniale însemnate şi modalităţile dubioase de dobândire a lor, evidente pentru cei din jur, nu însă şi pentru tăinuitorii lor[23]. La aceste lipsuri se adaugă descrieri pe cât de amuzante pe atât de iresponsabile. Dacă e adevărat că unii parlamentari au declarat „10 ha în jungla Amazonului", „doi mp loc de veci", „casă loco", „cort în portbagajul maşinii", „căţel", „bucătăria ca spaţiu comercial", „tablou cu «Jos Mafia, sus Patria»" (deputata PRM Daniela Buruiană–Aprodu), „starea de sănătate" (deputatul PRM Eugen Pleşa) ş.a.m.d.[24], atunci avem de-a face cu o *lipsă de respect* faţă de democraţie, cu *orgolii politice* periculoase. Or, dacă mai marii acestei lumi procedează aşa, atunci de ce faţă de ei n-ar face la fel şi alţii cu materia lor impozabilă, incomparabil mai mică şi adesea cinstit obţinută? O democraţie autentică cere un alt tip de relaţii fiscale.

Pentru unele persoane, o cauză a evaziunii fiscale o consider a fi frecventa încălcare a principiilor de *universalitate* şi de *echitate* în impunerea aceleiaşi materii, principii potrivit cărora toţi trebuie să plătească la fel un impozit sau o taxă pentru acelaşi element de avere, de venit sau de activitate. Or, în vreme ce unul (îşi) determină corect şi(-şi) achită complet obligaţia sa fiscală, altul este lăsat să(-şi) subestimeze materia impozabilă şi/sau să nu(-şi) achite obligaţiile[25], aşteptând ori cerşind să i se reeşaloneze, ba chiar să i se diminueze obligaţia de plată[26], practică ajunsă la nivel de politică de stat[27].

---

[22] *Lege* (nr. 161 din 19 aprilie 2003) *privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi combaterea corupţiei*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 279 din 21 aprilie 2003.

[23] Începând din 15 martie 2004, cotidianul „Evenimentul zilei" a publicat un răsunător *serial*, semnat de Mariana Bechir şi Nicoleta Savin, „cu unele dintre ultimele achiziţii imobiliare ale demnitarilor. Sau ale rudelor acestora pentru că [...] mulţi s-au gândit că ar fi mai bine să apeleze la persoane-paravan", bunuri evaluate, de un expert imobiliar, cu excepţia unui asemenea bun, de peste un milion de €, la sute de mii de € fiecare, pe care cei loviţi de amnezie le neagă că le-ar avea, iar alţii invocă, printre altele, salariile lor de bugetari şi, în completare, pensiile mizerabile ale părinţilor şi rudelor lor.

[24] În acest sens, a se vedea, de pildă, Gabriela Antoniu, *Declaraţii de avere în bătaie de joc*, „Jurnalul naţional", nr. 3359 din 31 mai 2004, p. 5.

[25] „ [...] În semestrul I 1999, gradul de achitare a impozitului pe profit a fost doar de 43,6%, la accize de 43,3%, a impozitului pe salarii 45,7%, iar la TVA de 41,8%" (Constantin Popescu, *op. cit*., p. 358].

[26] La 1 februarie 2004, Guvernul a hotărât, pentru a patra oară, acuma de dragul unor *investitori* obscuri, scutirea *Societăţii Naţionale Tutunul Românesc* „la plată a obligaţiilor bugetare neplătite între 1 ianuarie şi 31 decembrie 2003, inclusiv a dobânzilor şi penalităţilor de orice fel" („Adevărul", nr. 4225 din 2 februarie 2004, p. 1 şi 14).

[27] În anul 2002, *Ministerul Finanţelor Publice* (MFP) a ţinut să iasă în evidenţă cu *Norme metodologice* ale încălcării, printr-o *Oronanţă de urgenţă a Guvernului* (nr. 40/2002), a principiilor de universalitate şi egalitate a impunerii, norme în care se arată, printre altele, că „Ministerul

În sfârşit, contribuabilii, persoane fizice şi juridice, de la sate şi de la oraşe, caută să se sustragă de la plata de impozite, taxe şi prelevări la bugetul de stat, la bugetele locale, la bugetul asigurărilor sociale şi la diferite fonduri speciale, prin fel şi fel de mijloace, datorită fie insuficienţei mijloacelor lor de afacere sau de trai[28], fie unor oameni politici şi funcţionari (inferiori şi, mai ales, superiori)[29] coruptibili sau corupţi, chiar.

În sprijinul acestei din urmă idei, *mass-media* ne-a oferit atâtea exemple până acuma încât nici măcar cele din *finanţele publice* nu încap într-o carte, iar ceea ce fostul ministru de interne, Constantin Argentoianu, la origine boier oltean, consatata în 1931 – când la noi nu era comunism şi cu atât mai puţin neo-comunism – rămâne încă valabil.

3. CĂI ŞI MIJLOACE DE REALIZARE A EVAZIUNII FISCALE

Căile şi mijloacele de prejudiciere a statului cu însemnate sume de bani de către cei cărora le dă mâna sunt extrem de numeroase şi dinamice, iar în această privinţa până acuma *presa* a vehiculat multe nume sonore de oameni ai puterii

---

Finanţelor Publice şi organele sale teritoriale, prin delegare de competenţă, acordă: a) eşalonări la plata impozitelor, taxelor, contribuţiilor şi a altor obligaţii la bugetul de stat pe o perioadă de până la 5 ani, cu termen de graţie de până la 6 luni, cuprins în perioada de eşalonare; b) eşalonări la plata majorărilor de întârziere şi/sau a penalităţilor de orice fel pe o perioadă de până la 5 ani, cu cel mult 6 luni termen de graţie, cuprins în perioada de eşalonare; c) amânări la plata impozitelor, taxelor, contribuţiilor şi a altor obligaţii la bugetul de stat, precum şi a majorărilor de întârziere şi a penalităţilor de întârziere aferente acestora, până cel mult la data de 29 decembrie a anului fiscal în curs; d) amânări şi/sau scutiri sau amânări şi/sau reduceri de majorări de întârziere şi/sau penalităţi de întârziere" [MFP, *Ordin* (nr. 580 din 7 mai 2002) *pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura şi competenţele de acordare a înlesnirilor la plata obligaţiilor restante la bugetul de stat, administrate de Ministerul Finanţelor Publice*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 318 din 14 mai 2002). Dintre manifestările mai recente ale acestei politici amintim clemenţa Guvernului faţă de APAPS – transformat în AVAS – de a ierta şi/sau reeşalona (pentru a nici nu mai ştim a câta oară) datoriile societăţilor *Rodipet* – Bucureşti, *U.C.M.* – Reşiţa şi *Tutunul Românesc* – Bucureşti. [Guvernul României (GR), *Ordonanţă* (nr. 45 din 29 ianuarie 2004) *pentru finalizarea privatizării unor societăţi comerciale din portofoliul Autorităţii pentru Privatizare şi Administrarea Participaţiilor Statului, aflate în dificultate*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 93 din 31 ianuarie 2004].

[28] Dintr-un studiu al Institutului de Cercetare a Calităţii Vieţii, cuprinzând toate sondajele de opinie realizate între 1990 şi 2003, rezultă că, „în 1992, doar 18% considerau că veniturile nu le ajung pentru a-şi asigura strictul necesar, în 1999 procentajul acestora crescuse la 40%, pentru a se reduce puţin, la 33%, la mijlocul anului" 2003 (Laurenţiu Gheorghe, *Preţurile şi impozitele sunt spaima românilor*, „Capital", nr. 51 din 18 decembrie 2003, p. 15).

[29] „Dacă ţinem seama de câteva date statistice esenţiale, trebuie să recunoaştem că, după mai mult de 13 ani de schimbări care se doreau în bine, ne-am transformat într-o ţară de pensionari – prost răsplătiţi, şi de şomeri – care nu sunt produsul inteligenţei mâinii invizibile, ci lipsei de inteligenţă a minţii politice, care înţelege prin a guverna afacerile ţării să nu poarte nici un fel de răspundere democratică, nici atunci când sărăcia este în pragul de a distruge democraţia!" (Constantin Popescu, *op. cit*., p. 296).

publice şi *justiţia* a pedepsit simbolic sau casat cele mai multe fapte ale autorilor acestora, adesea prin procedeul spălării mâinilor puterii cu cele ale opoziţiei, şi invers, ale opoziţiei cu cele ale puterii.

Fără a face un inventar al acestor căi şi mijloace – care-i de competenţa celor cu atribuţii de aflare şi combatere a evaziunii[30], amintim câteva cazuri din domeniile *contrabandei* cu diferite mărfuri, *producţiei şi/sau comercializării de mărfuri fără forme legale*, şi *restituirilor de TVA*.

3.1. CONTRABANDA CU ANUMITE MĂRFURI

Mărfurile-s făcute să circule, iar de când există frontiere ele sunt trecute şi peste acestea, cu şi fără respectarea reglementărilor juridice în vigoare.

În cazul trecerii „peste frontieră a unor mărfuri a căror intrare într-o ţară sau ieşire din ea este oprită de lege" sau se face pe ascuns, ocolind operaţiunile de control şi/sau vămuire a lor, avem de-a face cu o *contrabandă*.

Contrabanda a vizat şi vizează o gamă foarte largă şi extrem de dinamică de mărfuri, dintre care remarcăm *ţigările*, prin care a fost transformat, în ultima vreme, în scrum şi fum un produs intern brut al ţării la nivel de un an.

Imediat după 1989, în România au început şi afacerile cu ţigări de contrabandă, în jurul cărora au izbucnit câteva *scandaluri*, denumite convenţional ca şi *sonatele* într-o compoziţie muzicală, *Ţigareta I*, *II* etc.

Prima afacere de acest fel, cu scandal, *Ţigareta I*, se consideră a fi cea a doi fraţi libanezi (Mike şi Ellie Nassar).

În urma unui denunţ făcut de membrii altei reţele concurente de contrabandă cu ţigări, este arestat unul dintre aceşti 2 (doi) fraţi, iar pentru a-l elibera, celălalt frate a ajuns să negocieze şi cu şeful SRI de atunci, prin intermediul unui conaţional (Wael Ed Ghadban), cu care derula la Bucureşti un contract de armament şi pe care-l ştia că lucra pentru SRI şi, mai ales, pentru şeful acestuia. Cum-necum, s-a produs eliberarea, pe o *cauţiune* de vreo 3 milioane de dolari, după care fratele eliberat a continuat, împreună cu cel care a mijlocit negocierea eliberării sale, să vândă ţigări, iar cu banii obţinuţi să plătească tehnica militară cumpărată prin ei, până când în urma unui al doilea denunţ din parte rivalilor (avându-l printre ei şi pe Zaher Iskandarani), urmat de o descindere a ministrului armatei şi cel al finanţelor într-un spaţiu închiriat de la Romtehnica (aparţinând armatei), a fost din nou arestat, dar numai pentru scurtă vreme. De data aceasta, preţul plătit pentru eliberare se pare că a constat din 6 milioane dolari şi mutarea afacerilor celor doi fraţi în alte ţări, mai întâi în Rusia şi apoi în Brazilia, unde unul dintre ei a fost apoi asasinat[31].

---

[30] „Cele 7 păcate ale evazionistului: ■ Înregistrarea de facturi fictive ■ Cheltuieli pentru servicii nereale ■ Neevidenţierea tuturor veniturilor ■ Mărfuri fără proveniență dovedită legal ■ Evidență contabilă defectuoasă ■ Documente fictive pentru acordarea de facilităţi fiscale ■ Obligaţii necalculate şi neachitate la bugetul statului" [Cristian NICULESCU, *Atenţie la marele perceptor naţional*, „Banii Noştri", nr. 11 (76), 17-24 martie 2004, p. 7].

[31] Sorin Ozon şi Ştefan Cândea, *Omul lui Măgureanu a fost asasinat*, „Evenimentul zilei", 26 martie 2002.

După trecerea în opoziție a celor aflați la putere până în anul 1996, a fost declanşat scandalul *Țigareta II*, în jurul acelora care au săpat groapa în *Țigareta I*, confirmându-se încă o dată faptul că bandele de contrabandişti au avut şi, prin extrapolare, au legături puternice cu principalele instituții şi principalii demnitari ai statului.

În *Țigareta II*, personajul principal se consideră a fi fost sirianul Jamal Al Atm, lăsat scăpat de complici din autoritățile statului în momentul declanşării în aprilie 1998 a scandalului produs de un *flagrant* asupra descărcării unui avion ucrainean (IL-76) de către MApN, purtând eticheta transport special, flagrant condus de ministrul de Interne de atunci, Gavril Dejeu, la sesizarea unui general SIE. Din partea română, cel mai mediat personaj, cu cea mai „suculentă" imagine, spun unii ziarişti, a fost colonelul Gh. Truțulescu, ofițer din cadrul SPP, instituție în care au ajuns multe cadre din fosta Direcție de Informații MApN, şi în care nu-i exclus ca el să fi lucrat pentru alții, în ciuda condamnării lui de mai târziu. Cu acea ocazie, s-au confiscat 500 de baxuri de țigări din câte au fost aduse noaptea în acel transport, baxuri care apoi au dispărut, pe motiv, se pare, că aveau în/printre ele o marfă pe care SRI n-a lăsat-o desconspirată. După 3 ani, în 2001, *Curtea Supremă de Justiție* a dat 109 ani de puşcărie unui număr de vreo 18 inculpați, majoritatea plevuşcă sau nevinovați[32].

3.2. PRODUCȚIA ŞI/SAU COMERCIALIZAREADE MĂRFURI FĂRĂ FORME LEGALE

Într-o economie de piață concurențială, principala dificultate este de a vinde, nu de a cumpăra; cu o condiție, însă, aceea de a avea resurse din care să produci bunuri necesare. Altfel, nu-ți rămâne decât să cumperi câteva bunuri, noi sau vechi, de ici şi să le vinzi dincolo, unor oameni cu venituri aproape nesemnificative.

Chiar şi în asemenea condiții, omul de afaceri reuşeşte să smulgă un câştig mai mare în măsura în care produce şi/sau comercializează mărfuri fără documente legale, care să stea la *baza impunerii* lui de către stat.

Din *valoarea adăugată* (egală, ca regulă, cu diferența dintre prețurile de vânzare şi costurile externe încorporate în aceste prețuri) în fiecare stadiu de producție şi/sau comercializare a unei mărfi, statul ia câteva zeci de procente: 19%

[32] „«Țigareta 2» a fost, de la desconspirare şi până la deznodământul din Justiție, îmbâcsit de erori, un bluff al serviciilor secrete care s-au călcat în picioare într-un domeniu practicat, în mod separat, de fiecare dintre ele: transporturile speciale. «Țigareta 2» a fost un tranport special, o verigă din marele lanț al afacerilor mafiei statului român, în care culisele aparțin serviciilor secrete ante şi postdecembriste. Acesta este adevărul pe care l-au ocolit cu abilitate anchetatorii, pe care n-au avut curajul să-l spună inculpații angrenați în coordonarea «de teren» a operațiunii. Adevărul pe care l-au ascuns cu grijă mai marii SRI, M.Ap.N., SIE şi ai Statului Major General al Aviației şi Apărării Antiaeriene şi, nu în ultimul rând, al Consiliului Suprem de Apărare a Țării" (Adina Anghelescu şi Adrian Artene, *Mafia statală*, Bucureşti, Edit. Ziua, 2002, p. 17).

TVA; vreo 23% impozit pe salarii; 14% şi 3% din şi pentru salarii la fondul de sănătate, respectiv, la fondul de şomaj; cam 33% contribuţii asupra salariilor la asigurările sociale; şi, dacă mai rămâne ceva ca profit, atunci încă 25% din profitul brut şi 10% din profitul net însuşit ca dividende.

Cu cât presiunea fiscală asupra unei mărfi este mai mare, cu atât tentaţia de evaziune fiscală este mai mare, lucru recunoscut şi de către mai marii finanţelor publice[33].

Neplata, parţială sau totală, a acestor obligaţii, care afectează bugetul statului şi/sau drepturile salariatului, după caz, este unul dintre mijloacele cele mai puternice de *creştere a profitului net şi a competitivităţii* mărfii din punct de vedere economic. Pentru cel care lucrează cu un *profit impozabil* de 10%, să zicem, *evaziunea*, în acest mod, este o adevărată *mană cerească*; profitul net devine mult mai mare, iar preţul mărfii se poate reduce cu câteva procente, suficiente pentru a nu avea probleme cu plasarea mărfii în cauză, ci numai cu cei care şi-au făcut *o meserie* din *a te vâna*. Numai că aceşti vânători se reazămă pe cei vânaţi, şi au de ales între a galopa spre finalitatea lor alături de aceştia – în libertate, sau alături de autoritatea publică, dar cu ei în captivitate.

Pentru a ajunge la asemenea *performanţe*, cei cărora le dau mâna produc şi/sau comercializează mărfuri fără documente sau cu documente contrafăcute – pe care nu le înregistrează în scriptele oficiale. În acest din urmă caz, *un director general al Companiei Naţionale „Imprimeria Naţională" SA* – Dan Docan, deci nu orice băgător de seamă la cele ce se întâmplă în domeniu, spunea (în 2004) că au fost identificate „« [...] persoane care introduc facturi pe piaţa neagră, dar nu s-a întâmplat nimic. Iniţial au fost arestate, dar pe urmă au fost puse în libertate, continuându-şi nestingherite activitatea infracţională, prin intermediul unor firme fantomă»"[34].

Printre mărfurile care conţin atâtea atuuri şi atâta risc se numără produsele petroliere, tutunul, alcoolul şi derivatele lui.

În privinţa *alcool*-ului, o singură cisternă *pierdută* pe drum se concretiza, la un moment dat, într-o gaură de 811 milioane lei la bugetul de stat, din care acciza reprezenta echivalentul a cca 15.000€, sumă suficientă pentru a plăti salariul pe vreo 10 ani a unuia dintre urmăritorii tăi coruptibili pentru alte 99 de cisterne produse şi valorificate pe ascuns. *Miza* unui câştig mare a făcut ca piaţa neagră în domeniu să ajungă la vreo 65%, iar potrivit unui preşedinte al *Organizaţiei*

[33] „Acolo unde statul pune nişte suprataxe, respectiv accize – taxe de consumaţie pentru produse considerate de lux –, este mai posibilă evaziunea decât în mod normal" (Dragoş Rusu, *Va trebui să perfecţionăm sistemul de control*, în: *Evaziunea fiscală – prevenire şi combatere*, dezbatere în cotidianul „Ziua", 29 aprilie 2004, p. 2–3).

[34] Dan Docan, *Suntem un fel de „Big Brother"*, în: *Evaziunea fiscală – prevenire şi combatere*, dezbatere în cotidianul „Ziua", 29 aprilie 2004, p. 2–3.

Patronale a Industriei Alcoolului şi Băuturilor Alcoolice – Garant, Romulus Dascălu „mulţi bani din alcool" au ajuns „să finanţeze inclusiv campania electorală" din 2004 „la mai toate partidele"[35].

3.3. DEDUCERI ŞI RESTITUIRI ILEGALE DE TVA

De la prima ei aplicare în Franţa, în anul 1954, *taxa pe valoarea adăugată* (TVA) a ajuns să fie percepută în foarte multe ţări din Europa, Africa, Asia şi America[36].

În România, se percepe TVA de la 1 ianuarie 1993[37].

La început, această taxă a fost definită ca „un impozit indirect, care se stabileşte asupra operaţiunilor privind transferul proprietăţii bunurilor, precum şi asupra celor privind prestările de servicii"[38].

Pe urmă, s-a spus că TVA-ul „reprezintă venit al bugetului de stat, din categoria impozitelor indirecte, care se aplică asupra operaţiunilor privind livrările de bunuri mobile, transferul proprietăţii bunurilor imobile, importul de bunuri, prestările de servicii, precum şi operaţiunile asimilate acestora"[39].

În final, din această ultimă definiţie, parlamentarii au reţinut doar ceea ce au înţeles din ce li s-a spus, faptul că „Taxa pe valoarea adăugată este un impozit indirect care se datorează bugetului statului"[40] sau „bugetului de stat"[41] de către *vânzător*, mai puţin în caz de import, unde plătitorul este, totodată, *cumpărător*[42].

După cum ne spune şi numele ei, această taxă se datorează pe(ntru) *valoarea adăugată* – care la nivel de marfă este numai o parte din preţul acesteia iar la nivel de contribuabil se consideră a fi „diferenţa dintre vânzările şi cumpărările" acestuia într-o anumită perioadă calendaristică (lună, trimestru, an).

Calculul TVA în acest spirit implică diferite nivele şi rubrici de preţuri, corectate, într-un sens sau altul, cu cheltuieli accesorii (comisioane, ambalare, transport, asigurare etc.), reduceri (rabaturi, remize, risturnuri, sconturi etc.),

---

[35] Coralia POPESCU, *Producţia ilegală de alcool – mână în mână cu campania electorală*, „Adevărul economic", nr. 25 (635) din 23–29 iunie 2004, p. 5.

[36] A se vedea, de pildă, Rodica Ifrim, *Taxa pe valoarea adăugată în sistemul fiscal din Franţa*, „Finanţe, Credit, Contabilitate", nr. 4–5, 1995, p. 74.

[37] GR, *Ordonanţă* (nr. 3 din 27 iulie 1992) *privind taxa pe valoarea adăugată*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 200 din 17 august 1992.

[38] *Ibidem*, art. 1.

[39] GR, *Ordonanţă de urgenţă* (nr. 17 din 14 martie 2000) *privind taxa pe valoarea adăugată*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 113 din 15 martie 2000, aprobată prin *Legea nr. 547 din 17 octombrie 2001*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 676 din 25 octombrie 2001.

[40] *Lege* (nr. 345 din 1 iunie 2002) *privind taxa pe valoarea adăugată*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 371 din 1 iunie 2002, art. 1.

[41] *Lege* (nr. 571 din 22 decembrie 2003) *privind Codul fiscal*, „M.Of. al României", Partea I, nr. 927 din 23 decembrie 2003, art. 125.

[42] „Trebuie să se facă distincţie între două categorii de contribuabili, respectiv cei care sunt obligaţi la vărsarea obligaţiei fiscale şi cei care suportă definitiv obligaţia fiscală. O persoană poate îndeplini fie calitatea de plătitor, fie de suportator, fie poate cumula ambele calităţi" (Carmen Corduneanu, *Sistemul fiscal în ştiinţa finanţelor*, Bucureşti, Edit. Codecs, 1998, p. 105).

refuzuri şi retururi de bunuri, dobânzi, penalizări, taxe vamale, impozite şi alte aranjamente financiare şi fiscale la import şi în relaţiile comerciale interne; în cazul exportului, de regulă nu se datorează TVA, dar se permite deducerea taxei pe valoarea adăugată, datorată sau plătită, pentru „bunurile şi serviciile achiziţionate" de cei înregistraţi ca plătitori de TVA. Drept urmare, o armată de oameni calculează, evidenţiază, controlează, scutesc şi plătesc sau recuperează TVA, umblând după ei cu tot felul de hârtii şi dischete ca într-un talcioc, în baza unor reglementări şi interpretări stufoase şi alunecoase – loc de mai multă dădăceală fiscală, dar şi de deduceri şi restituiri ilegale de TVA.

Un prim caz de rambursare masivă de TVA, de aproape 50 milioane de dolari, este cel petrecut în cadrul operaţiunii de contrabandă cu ţigări numită de 2 investigatori ai acesteia *Ţigareta 1,5*, coordonată de un excroc şi doi avocaţi – foşti *miliţieni*. În anul 1993, *il capo* acestei afaceri a obţinut, prin mama sa, un aviz favorabil din partea Ministerului Sănătăţii şi un altul din partea Secretariatului de Stat pentru Handicapaţi pentru a desfăşura activităţi scutite de plata taxelor de import, avize în baza cărora directorul general de atunci la Direcţia Generală a Vămilor (DGV) şi funcţionari din Administraţia Financiară a Sectorului I Bucureşti au facilitat restituiri de TVA pentru importuri de ţigări, fără să fi păţit, deocamdată, nimic, nici unii, nici alţii, şi cu atât mai puţin cei aflaţi în serviciile lor[43].

Un alt caz, prezentat ca *megainfracţiunea* deceniului trecut, a constat în *supraevaluarea* bunurilor în vamă. „În aceste condiţii, firmele încasau de la stat TVA aferent operaţiunilor de export în sume ce depăşeau cu 30–40% valoarea fiecărei mărfi exportate. «Fantomele» nu înregistrau în evidenţele contabile operaţiunile de export, aşa încât nu plăteau nici un fel de taxe sau impozite la buget şi uriaşele beneficii le intrau în buzunar". Reţeaua „nu a acţionat doar în Capitală, ci a avut ramificaţii în toată ţara"[44].

Prin facturări succesive s-a creat TVA fictivă, ajunsă, într-o măsură mai mică sau mai mare în mâna ultimei (din lanţul de) societăţi fantomă, fapte care nu s-au putut desfăşura decât cu complicitatea sau cel puţin neglijenţa unor persoane din sistema Ministerului de Finanţe.

Un asemenea caz este şi cel al senatorului PSD – Traian Rece, „acuzat de procurorii Parchetului Înaltei Curţi de Casaţie pentru că, în complicitate cu funcţionari din conducerea Administraţiei Financiare a Sectorului 5 din Capitală", a obţinut „rambursări ilegale de TVA în conturile deschise pentru firma sa" de vreo 3,5 miliarde lei, prejudiciind Statul român cu peste 9 miliarde lei (luând în calcul şi penalităţile, până în anul 2004)[45].

---

[43] „Oricare dintre afacerile de mare anvergură, care au avut răsunetul scandalurilor din România anilor 1990–2002, s-a derulat pe principii care se regăsesc în această carte. La fel şi cele ce vor urma" (Adina Anghelescu şi Adrian Artene, *op. cit*., p. 107–142).

[44] Nicoleta Savin, *Evaziune fiscală de 29 milioane de dolari*, „Evenimentul zilei", nr. 2477 din 11 august 2000, p. 3.

[45] *Dosarul senatorului PSD Traian Rece a ajuns la Înalta Curte de Casaţie*, „România liberă", nr. 4248 din 10 martie 2004, p. 20.

4. COMBATEREA EVAZIUNII FISCALE

Pentru sporirea veniturilor bugetare s-au luat şi se iau tot felul de măsuri care aleargă precum trei [ba de la poliție (tradițională până la Curtea de Conturi, Garda Financiară ori corpul de control al primului-ministru), ba de la finanțe, ba de mai cine ştie unde (FMI, BM, UE, minister, prefectură, primărie, bancă etc.)] cu *mapa* după doi cu *sapa* (ruginită rău în ultima vreme).

4.1. CONSEMNAREA ŞI ÎNREGISTRAREA OPERAȚIUNILOR ECONOMICE

Potrivit legii, „Efectuarea de activități permanente sau temporare, generatoare de venituri impozabile, poate avea loc numai în baza unei autorizații emise de organul competent sau a unui alt temei prevăzut de lege”[46], iar cei obligați să-şi organizeze şi conducă contabilitate proprie trebuie să consemneze „orice operațiune economică efectuată [...] într-un document care stă la baza înregistrărilor în contabilitate, dobândind astfel calitatea de document justificativ”, care „angajează răspunderea persoanelor care le-au întocmit, vizat şi aprobat, precum şi a celor care le-au înregistrat în contabilitate, după caz”[47].

Este permisă organizarea şi conducerea unei singure şi sincere evidențe contabile. „Organizarea sau conducerea de evidențe contabile duble [...] se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi”[48].

În ceea ce priveşte evidența primară, începând cu 1 ianuarie 1993 s-a introdus obligativitatea utilizării de aparate electronice de marcat de către agenții economici de pe teritoriul României, mai puțin aceia care, prin specificul activității lor, utilizau documente cu regim special (bilete, tichete, abonamente, facturi, avize de expediție şi altele) sau desfăceau produse în piețe, târguri sau oboare[49].

Ulterior, vreme de 6 ani, controalele efectuate au relevat că unul din factorii care favorizează evaziunea fiscală în domeniul vânzărilor de bunuri către populație „îl constituie inexistența obligației ca aparatele electronice să fie dotate cu memorie fiscală”, deşi, alte țări (precum Italia şi Turcia), care s-au confruntat cu asemenea

---

[46] *Lege* (nr. 87 din 18 octombrie 1994) *pentru combaterea evaziunii fiscale*, ..., art. 2.

[47] GR, *Ordonanță* (nr. 61 din 30 august 2001) *pentru modificarea şi completarea Legii contabilității nr. 82/1991*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 531 din 31 august 2001, art. 6.

[48] *Lege* (nr. 87 din 18 octombrie 1994) *pentru combaterea evaziunii fiscale*, ..., art. 14.

[49] „Art. 1. – În vederea asigurării protecției intereselor consumatorilor şi combaterii evaziunii fiscale, agenții economici de pe teritoriul României sunt obligați să utilizeze aparate de marcat electronice, cu ajutorul cărora se emite bon pentru client, pentru vânzările de bunuri şi prestările de servicii, inclusiv schimburi valutare. Se exceptează de la prevederile prezentului articol agenții economici care, prin specificul activității lor, utilizează documente cu regim special (bilete, tichete, abonamente, facturi, avize de expediție şi altele), precum şi cei care desfac produse în piețe, târguri şi oboare” [GR, *Hotărâre* (nr. 319 din 11 iunie 1992) *privind dotarea şi utilizarea de către agenții economici a balanțelor cu afişaj electronic şi a aparatelor de marcat electronice,* „M.Of. al României”, Partea I, nr. 150 din 1 iulie 1992].

probleme, „au instituit obligația agenților economici de a emite bonuri fiscale încă din anul 1993 şi, respectiv, 1995”[50].

Pentru a nu-i mai lăsa pe atâția să dosească o parte din încasările lor băneşti, legiuitorul nostru a hotărât că „Agenții economici care efectuează livrări de bunuri sau prestări de servicii către populație, pentru care nu este obligatorie emiterea de facturi, sunt obligați să utilizeze aparate de marcat electronice fiscale”[51].

Aparatul de marcat electronic fiscal emite un document, numit *bon fiscal,* „care trebuie să cuprindă cel puțin: denumirea, adresa şi codul fiscal ale agentului economic emitent; logotipul şi seria aparatului; numărul de ordine; data şi ora emiterii; denumirea bunurilor livrate sau a serviciilor prestate; cantitățile; prețurile unitare; valoarea; cotele de taxă pe valoarea adăugată; valoarea totală; valoarea taxei pe valoarea adăugată, precum şi alte taxe care nu se include în baza de impozitare a taxei pe valoarea adăugată”[52]. Prin urmare, o adevărată contabilitate a tranzacției comerciale, în care *clientul* este obligat să solicite, să preia, să păstreze (până la părăsirea locului tranzacției) bonurile fiscale şi să le prezinte la cererea organelor de control; în caz contrar, el „se sancționează cu amendă”[53].

După *casele de marcat* (de un fel şi de altul), o altă provocare a *fisc*-ului nostru a constituit-o introducerea, de la 1 martie 1996, a *sistem*-ului *de marcare* a unor mărfuri (țigarete şi alte produse din tutun, băuturi alcoolice etc.) supuse taxelor de consumație – numite *accize*[54]. Marcarea se face cu timbre, banderole sau etichete, reprezentând hârtii de valoare cu regim special, tipărite de unități autorizate de Ministerul Finanțelor (Publice). Plătitorul de acciză la mărfurile prevăzute în lista impusă de Guvern „este obligat să aplice timbrul, banderola sau eticheta de marcare pe ambalajul individual al produsului, respectiv pachet, cutie sau sticlă, transversal pe sistemul de închidere, astfel încât deschiderea ambalajului să deterioreze marcajul”.

Din 2004, a dispărut marcajul fiscal de pe sticlele cu vin, şi asta, pentru „a ne alinia la cerințele Uniunii Europene”, unde se ştie ce producția poate fi realizată într-o podgorie. Statistica va stabili şi la noi acest lucru. Ceea ce însă nu vom şti este cât de mult vin se vinde față de strugurii existenți şi care din el e *veritas* şi care e *fals*, o chestiune, până la urmă, şi de evaziune fiscală. Un vin de proasă calitate, cu adaos în el de alcool şi unele arome sintetice, costă mai puțin şi nu trebuie adus de la zeci sau sute de kilometrii depărtare; se poate fabrica loco-consum, fără aviz

[50] Pentru mai multe detalii, a se vedea revista „Finanțe, Credit, Contabilitate”, nr. 7/8, 1999, p. 73–78.

[51] GR, *Ordonanța de urgență* (nr. 28 din 25 martie 1999) *privind obligația agenților economici de a utiliza aparate de marcat electronice fiscale*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 131 din 31 martie 1999.

[52] *Ibidem,* art. 4.

[53] La început, această amendă era de la 100.000 lei la 500.000 lei [*Ibidem*, art. 9].

[54] GR, *Ordonanță* (nr. 23 din 11 august 1995) *privind instituirea sistemului de marcare pentru țigarete, produse din tutun şi băuturi alcoolice*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 193 din 25 august 1995.

de expediție, de factură şi de *banderole* pe sticlele golite în grabă de vreun băutor premergător. Probabil că aşa ne vom da mai bine seama de zicala: „Vinul se mai face şi din struguri”!

În afară de bonuri fiscale, de timbre, de banderole şi de etichete, omul modern recurge la diferite înscrisuri menite a face dovada unor drepturi şi fapte deja petrecute. Pentru a uşura realizarea acestor înscrisuri şi comunicarea între oameni prin ele se utilizează formulare tipizate – hârtii de anumite dimensiuni şi cu rubrici prestabilite, potrivit destinației lor. În funcție de importanță, unele dintre aceste imprimate sunt supuse unui regim special de evidență, completare, eliberare, circulație şi/sau arhivare. În economie, aşa este, de regulă, cazul documentelor „care atestă primirea, predarea sau consumarea unor valori materiale şi băneşti”, cum ar fi: „chitanțe, cecuri şi alte instrumente de plată, avize de expediție, facturi, foi de parcurs etc.”[55]

La unele imprimate cu regim special, o măsură suplimentară de securizare a acestora este *personalizarea* lor. Personalizarea a început cu anumite formulare cu regim special *specifice*, precum facturile emise în cadrul fostului *PECO*, *RENEL* şi *M*(inister) al *C*(omunicațiilor); apoi, de la 1 iulie 2004, ea s-a extins şi la formulare comune pe economie, prin imprimarea datelor de identificare pentru fiecare utilizator[56]; operațiunea se realizează în schimbul echivalentului în lei a unor prețuri exprimate în *euro*, prilej de venituri de mii de miliarde de lei anual pentru Compania „Imprimeria Națională” SA şi unitățile tipografice abilitate să lucreze sub supravegherea acestei companii.

A trebuit să treacă ceva timp până când *fiscaliştii* să-şi dea seama că pentru a face rost de mai mulți bani pentru noul stat nu-s destul de securizate marcajele şi formularele cu regim special personalizate, folosite până mai ieri. Pe acestea, evazionistul fie le contrafface, dacă poate, fie le ignoră, căutând căi de producție şi/sau comercializare a bunurilor *solo*, să zicem aşa, adică fără vreo *coadă* de înscris după ele.

Pentru a se putea delimita de falsificatorii de marcaje şi de imprimate cu regim special personalizate, pe care am văzut că justiția i-a tolerat şi-i tolerează încă, finanțiştii şi fiscaliştii au convenit cu „Imprimeria Națională” folosirea de desene, cerneluri şi folii cu care să fie „în permanență cu un pas înaintea eventualilor falsificatori”. În prezent, s-a ajuns la echipamente şi tehnologii de ultimă oră, la care lor, falsificatorilor, le este foarte greu, dacă nu imposibil să ajungă, datorită faptului că sunt extraordinar de scumpe şi sofisticate. Dar mai ştii? S-ar putea ca şi de astă dată totul să fie deocamdată!

---

[55] Ioan Oprean, *Control şi audit financiar-contabil*, Deva, Edit. „Intecredo”, 2002, p. 52.

[56] Ministerul Finanțelor Publice, *Ordin* (nr. 1849 din 22 decembrie 2003) *privind personalizarea formularelor tipizate cu regim special, comune pe economie*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 25 din 13 ianuarie 2004.

Pe cealaltă linie, a *eludării* de către evazionişti a marcajelor şi documentelor cu regim special supersecurizate, de la 1 ianuarie 2004 s-a instituit obligativitatea producerii şi comercializării de mărfuri accizabile doar în *antrepozite fiscale*, păzite de *controlori fiscali*.

Din păcate, însă, la scurtă vreme după luarea acestei din urmă măsuri, *Inspecţia Fiscală* din *MFP* a constatat că, în cazul *alcool*-ului, producătorii continuă să sustragă această *licoare* de sub *nasurile lungi* şi *ochii vigilenţi* ai controlorilor fiscali, rezultând o folosire incompletă a capacităţilor de producţie, cu costuri mai mari decât veniturile. De aceea, în aprilie 2004, *ea* (*Inspecţia Fiscală*) îşi anunţa intenţia de a „«închide fabrica 11 luni [...] dacă atâta produce legal»", sigilând, totodată, „«accesul la curentul electric, la agentul termic»"[57]. Pentru a fi sigur de reuşită, directorul general din această inspecţie promitea că „«La anul, când se vor putea aduce modificări la Codul fiscal»", va „«propune montarea de camere de luat vederi la poarta fabricilor de alcool, pe contoare şi pe rezervoare»", astfel încât „«Cine vrea să producă alcool, care este monopol de stat, va fi supravegheat 24 de ore din 24»"[58].

4.2. CONTROLUL FISCAL

Într-o măsură mai mică sau mai mare, veniturile puterii publice sunt un fel de piele a ursului din pădure, pe care statul încearcă să şi-o aproprie formând şi reformând tot felul de instituţii de impunere, control, urmărire şi execuţie a creanţelor sale, instituţii care mai apoi *taie şi spânzură* pe cine pot, pe cine vreau, pe cine li se cere ş.a.m.d. Acestor instituţii, cei mai mulţi dintre noi le suntem predestinaţi să ascultăm şi a face, precum altădată, „ce zice popa şi nu ceea ce face popa".

Mărfurile obişnuite şi banii circulă în timp şi spaţiu, pe drumuri pe care majoritatea posesorilor lor se întâlnesc, într-un fel sau altul, cu oamenii puterii fiscale, care te controlează dacă ai făcut ce ţi-au cerut să faci. Din loc în loc şi din vreme în vreme mânuitorii de materii impozabile se întâlnesc cu cei din *inspectoratele de poliţie, Curtea de Conturi*, *Direcţia Generală a Vămilor*, *Garda Financiară*, *administraţiile finanţelor publice orăşeneşti sau comunale*, şi din alte asemenea focare particulare ale puterii fiscale, care formează, la un loc, o mare armată ce nu suportă multe de la cei cu care este chemată să se înfrunte.

De la începutul anului 2004, în România fiinţează *Agenţia Naţională de Administrare Fiscală (ANAF)* – instituţie publică, cu personalitate juridică, cu buget propriu, în subordinea Ministerului Finanţelor –, având ca obiectiv principal „colectarea veniturilor bugetului de stat, reprezentând impozite, taxe şi alte venituri ale bugetului de stat, conform competenţelor, precum şi a veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat, bugetului asigurărilor pentru şomaj, bugetului Fondului

[57] Vezi Daniela Ivan, *Finanţele vor să drămuiască alcoolul*, „Jurnalul naţional", nr. 3328 din 24 aprilie 2004, p. 25.

[58] *Evaziune fiscală – prevenire şi combatere*, dezbatere în cotidianul „Ziua", 29 aprilie 2004, p. 2–3.

național unic de asigurări sociale de sănătate, reprezentând contribuția de asigurări sociale, contribuția de asigurări pentru şomaj, contribuția pentru asigurări sociale de sănătate, contribuția de asigurare pentru accidente de muncă şi boli profesionale, datorate de plătitori, persoane juridice şi persoane fizice, care au calitatea de angajator sau asimilați acestora”[59].

În persoana *ANAF*, s-a ajuns la un *perceptor național*, „căruia i se recunoaşte rolul de jandarm al societății” în materie fiscală, sau de „«terminator» fiscal”, cum îi mai spun adversarii[60].

Dar, precum oamenii politici, slujitorii puterii fiscale, ajutați de cei ce şi-au făcut o meserie din a vorbi şi/sau scrie în numele altora, ne prezintă, din când în când, anumite cazuri şi cifre de evaziune, ba cu mândrie, ba cu groază.

Potrivit unor asemenea date, în cursul anului 1999, *Direcția Generală de Control Fiscal* din cadrul Ministerului Finanțelor „a adus la bugetul de stat şi la bugetele locale venituri suplimentare de 7.630 de miliarde de lei” şi „a descoperit subvenții încasate necuvenit în valoare de 26,4 miliarde de lei”[61].

În anul 2000, după spusele adjunctului şefului *Direcției de Combatere a Criminalității Economico-Financiare* din Inspectoratul General al Poliției, în termen de trei luni şi jumătate, o grupare de oameni de afaceri, prin intermediul a 41 de firme (din care doar 4 funcționau la adresa declarată, 37 fiind firme „fantomă”), au prejudiciat statul cu 29 milioane dolari SUA, derulând activități de export reale.

4.3. CAZIERUL FISCAL

Începând cu 1 ianuarie 2002 s-a introdus *cazierul fiscal*.

„În cazierul fiscal se ține evidența persoanelor fizice şi juridice, precum şi a asociaților, acționarilor şi reprezentanților legali ai persoanelor juridice, care au săvârşit fapte sancționate de legile financiare/fiscale şi vamale sau care privesc disciplina financiar-fiscală, denumiți [...] *contribuabili*”[62].

Cazierul fiscal este organizat, în format *electronic*, de către *Ministerul Finanțelor* (*Publice*), la nivel central şi la nivelul direcțiilor generale ale finanțelor publice județene şi a municipiului Bucureşti.

Pe baza acestui cazier, se poate obține un *certificat* de către *contribuabil* (în termen de cel mult 10 zile, în regim normal, sau de 3 zile, în regim de urgență) şi de către *organele de urmărire penală*, şi „este valabil 30 de zile de la data emiterii lui şi numai în scopul în care a fost emis”.

---

[59] GR, *Hotărâre* (nr. 1574 din 18 decembrie 2003) *privind organizarea şi funcționarea Ministerului Finanțelor Publice şi a Agenției naționale de Administrare Fiscală*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 2 din 5 ianuarie 2004, art. 19, al. 1, lit. a.

[60] Cristian Niculescu, *op. cit*., p. 6.

[61] G.Ț., *Peste 228,8 milioane de dolari scoşi ilegal din țară anul trecut*, „Evenimentul zilei”, nr. 2477 din 11 august 2000, p. 10.

[62] GR, *Ordonanță* (nr. 75 din 30 august 2001) *privind organizarea şi funcționarea cazierului fiscal*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 540 din 1 septembrie 2001, art. 2.

Pentru a nu-şi *speria* supuşii, iniţial Guvernul a arătat că „Prezentarea certificatului de cazier fiscal al asociaţilor, acţionarilor sau al reprezentanţilor legali ai persoanelor juridice este obligatorie la înfiinţarea societăţilor comerciale”[63]. Ulterior, însă, un asemenea *certificat* se va cere la tot pasul, căci eliberarea lui se face contra cost, iar la vreo 10 milioane de contribuabili şi o taxă echivalentă fie şi numai cu 1-2 dolari se poate aduna o *sumă frumuşică* la bugetul sau bugetele care o vor colecta.

4.4. EXECUTAREA SILITĂ A CREANŢELOR BUGETARE

Necesităţile ţării şi *lăcomia* guvernanţilor duce, printre altele, la adoptarea de *reforme* fiscale şi *modalităţi* de colectare de bani publici, iar printre aceste modalităţi se numără *executarea silită a creanţelor bugetare*.

În cazul în care nu-şi plăteşte de bunăvoie obligaţiile bugetare, *debitorul* sau persoana „care, în numele debitorului, conform legii, are obligaţia de a plăti sau de a reţine şi de a plăti, după caz, impozite, taxe, contribuţii, amenzi şi alte venituri bugetare” poate fi constrâns(ă) la realizarea drepturilor titularilor de creanţe bugetare de un organ competent să gestioneze colectarea acestor creanţe[64].

Din executările silite înfăptuite până acuma de autorităţile administraţiei publice centrale, de administraţiile publice locale şi de alte instituţii publice abilitate să administreze veniturile bugetare, rezultă multe avantaje, dar şi multe neregularităţi.

În privinţa neregularităţilor, experienţa ultimilor ani ne arată că vânzările de active din patrimoniul debitorilor nu acoperă întotdeauna datoriile la buget, că licitaţiile uneori se truchează, pentru ca bunurile să ajungă cu preţuri insignifiante la cine se vrea, că s-au format deja „reţele de interese foarte bine închegate [...] care sunt controlate chiar de unii şefi de la Finanţele Publice”[65].

4.5. PRIVAREA DE BUNURI ALE EVAZIUNII FISCALE

Este o metodă de luptă complementară celei de amendare şi/sau privare de libertate a evazioniştilor. Ea nu înlocuieşte obligaţia de plată a impozitului sau taxei de către contribuabilul-evazionist la bugetul de stat; dimpotrivă, ea se adaugă unei astfel de obligaţii.

Privarea de bunuri îmbracă *forma confiscării* – sancţiune ordonată de către o instanţă judecătorească sau de către un alt organ de stat îndrituit de lege. *Ea* este o privare permanentă de acel bun a evazionistului sau a persoanei la care respectivul bun ajunge.

---

[63] GR, *Ordonanţă* (nr. 75 din 30 august 2001) ..., art.8, al. (1).

[64] GR, *Ordonanţă* (nr. 61 din 29 august 2002) *privind colectarea creanşelor bugetare*, Republicată, cu modificări şi completări ulterioare, în „M.Of. al României”, Partea I, nr. 582 din 14 august 2003.

[65] Neculai Amihulesei, *Nici una din cele 300 de firme tulcene aflate în incapacitate de plată nu a fost introdusă în faliment*, „România liberă”, nr. 4263 (Serie nouă) din 27 martie 2004, p. 4.

Prin *bun al evaziunii fiscale* putem înțeleg ceea ce *Convenția europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracțiunii* înțelege prin *produs al infracțiunii*, şi anume, „un bun de orice natură, corporal sau necorporal, mobil sau imobil, precum şi actele juridice sau documentele atestând un titlu sau un drept cu privire la un bun”[66].

Privarea de bunuri ale evaziunii fiscale este o sancțiune care se aplică doar în cazurile prevăzute de lege, iar aceste cazuri pot fi şi de *evaziune contravențională*, nu numai *infracțională*. Bunăoară, „transportul de alcool etilic şi de distilate, efectuat prin cisterne sau recipiente care nu poartă sigiliile supraveghetorului fiscal, au sigilii deteriorate sau nu sunt însoțite de documentul de însoțire prevăzut”, este o *contravenție* care se sancționează, pe lângă o amendă cuprinsă între 200 şi 1.000 milioane lei, cu „confiscarea produselor, iar în situația în care acestea au fost vândute, confiscarea sumelor rezultate din această vânzare”, dar şi cu „confiscarea cisternelor şi recipientelor, precum şi a mijloacelor de transport utilizate în transportul alcoolului etilic şi al distilatelor”[67].

Însă, nu odată, bunurile de care au fost privați anumiți evazioniști au ajuns în mâinile altor evazioniști şi autori de alte fenomene monetare negative.

Anexe

Cine vrea teorii trebuie să accepte şi observații îmbibate cu probleme şi interese în domeniu.

* „La începutul lunii noiembrie 2000, prin ordin al ministrului de Interne Constantin Dudu Ionescu, trei importanți ofițeri din cadrul Ministerului de Interne au fost suspendați din funcții. [...] Paul Sârbu [...] consilier al secretarului de stat din MI Liviu Popescu [...] Mihai Bogdan Stan, de la Corpul de Control al MI şi căpitanul Grigore Peşterău, de la Poliția Economică Constanța. [...] Bogdan, Sârbu şi Peşterău erau considerați personaje principale ale unei adevărate structuri de crimă organizată cu adânci rădăcini în Poliție, Parchet şi Vamă. Presa a făcut ample dezvăluiri despre activitățile celor trei” privind instrumentarea unor dosare penale îndoielnice, al căror scop „era justificarea confiscării mărfurilor – în special țigări, cafea sau alcool”, care erau apoi vândute „la prețuri derizorii, prin intermediul unor complici din Direcția Finanțelor Publice Constanța, unor firme fantomă, cu patroni arabi”[68]. În anul 2001, dosarul celor trei a ajuns pe mâna unui procuror militar, care, în anul 2004, spune public că, „datorită volumului important de lucrări de acelaşi gen”, atunci dosarul în cauză nu i-a fost repatizat şi nu cunoaşte „modul în care a fost soluționat”. În schimb, el recunoaşte că „cei trei ofițeri au făcut obiectul cercetărilor în aceeaşi perioadă şi într-o altă cauză a Secției Parchetelor Militare, pentru fapte de aceeaşi natură[69].

---

[66] A se vedea *Lege* (nr. 263 din 15 mai 2002) *privind ratificarea Convenției europene privind spălarea, descoperirea, sechestrarea şi confiscarea produselor infracțiunii, încheiată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990*, „M.Of. al României”, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2002.

[67] *Lege* (nr. 571 din 22 decembrie 2003) *privind Codul fiscal*, ..., art. 246.

[68] Luca Popovici, *Raportul Petromidia scris de o mână pătată*, „Jurnalul național”, nr. 3371 din 14 iunie 2004, p. 3.

[69] Vasile Stanca, *Precizări în cazul „Raportul Petromidia”*, „Jurnalul național”, nr. 3372 din 15 iunie 2004, p. 5.

* Luând la întâmplare o săptămână din luna iulie 2004, am aflat, din presă („România liberă" din 23 şi 28 iulie), că directorul Finanţelor Publice de la Gorj (Dumitru Udroiu) a fost repus în funcție după ce a fost suspendat şi cercetat pentru o şpagă de 6,4 miliarde lei (constând într-un palat!); la Oradea a fost reinstalat în funcție directorul adjunct al DGFP (Ioan Lascău), după ce un procuror PNA (Ioan Moldovan) a cerut iar MFP a aprobat suspendarea lui; la Tg. Mureş, un inspector din cadrul DGFP (Adrian Ioan Boilă) a fost reținut de procurori PNA sub acuzația săvârşirii mai multor acte de corupție, printre care cel de primire a unui autoturism marca Volkswagen; un director de la Primăria Capitalei (şeful Serviciului Asistență Tehnică) era trimis în judecată pentru că a cerut un „comision" de un milion de euro pentru a interveni în retrocedarea unui imobil de 2 milioane de euro („Adevărul" din 29 iulie 2004, p. 14); ministrul Justiției (Cristian Diaconescu) recunoştea că „Există corupție în Justiție" iar PNA are în lucru 26 de dosare în care cercetează penal tot atâția magistrați; "polițiştii şi procurorii gălățeni au capturat cea mai importantă filieră de prostituție care acționa în Spania, având în «rețea» peste 50 de prostituate care au «produs» un profit ce i-a uimit pe oamenii legii: peste 1.000.000 de euro şi peste 2 kg. de aur, plus zeci de apartamente şi maşini de lux".